

О. П. КУЛИНИЧ

*Ольга Павлівна Кулинич, асистент кафедри
Навчально-наукового інституту земельних ресурсів та правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЗЕМЕЛЬНО-РЕЄСТРАЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

Новелою Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ)¹ є встановлення визнання права власності як способу захисту речових прав на майно. Згідно з ст. 392 ЦКУ, особа, чие право власності не визнається чи оспорується, або у разі втрати нею документа, що його посвідчує, має право пред'явити до суду позов про визнання права власності на це майно. Отже, закріпивши у ЦКУ зазначену норму, законодавець конкретизував коло підстав для застосування до речових прав такого загального способу захисту суб'єктивного цивільного права як визнання права.

Водночас у цивільному законодавстві межі застосування зазначеного способу захисту не є чіткими, оскільки зміст термінів «невизнання права» та «оспорення права» як підстави застосування такого захисту не визначений. У Земельному кодексі України (далі – ЗКУ)² також відсутні положення, які б конкретизували підстави застосування позову про визнання права власності для захисту права приватної власності на земельні ділянки. На практиці, це призводить до виникнення судових спорів, у яких позивачі вимагають визнати за ними право власності на земельну ділянку, яке фактично в них не виникло. Зокрема, нерідко у випадках набуття в приватну власність об'єкта нерухомого майна, що знаходиться на державній або комунальній земельній ділянці, позов про визнання права власності застосовується з метою визнання права власності на відповідну земельну ділянку, а не для захисту переважного права на її набуття у власність.

Слід відмітити, що спори, пов'язані з дійсним невизнанням права власності на земельні ділянки, у практиці судів України до недавнього часу практично не виникали і не вирішувалися. На наш погляд, стан судової практики по даній категорії справ зумовлений нечіткістю змісту норм цивільного законодавства про визнання права власності на землю та іншу нерухомість.

Водночас започаткування в Україні земельно-реєстраційної реформи, пов'язаної з введенням з 1 січня 2013 р. Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, загострив проблему визнання набутих у різні часи прав власності на земельні ділянки та підвищив інтерес до інституту визнання прав на землю як цивільно-правового способу їх захисту.

Метою статті є аналіз цивільно-правового захисту права приватної власності на земельні ділянки у випадках його невизнання, оспорення чи втрати документа, що засвідчує право власності на земельну ділянку, в умовах розпочатої в Україні з 1 січня 2013 р. земельно-реєстраційної реформи, а також пошук шляхів підвищення ефективності правового регулювання відносин цивільно-правового захисту права власності на землю.

Як впливає зі ст. 392 ЦКУ, невизнання права приватної власності на земельну ділянку може мати місце у випадку втрати документа, що засвідчує право власності. До таких документів земельне законодавство відносить перш за все державні акти про право власності на земельну ділянку та деякі інші документи.

Слід відмітити, що до недавнього часу державні акти на право власності на земельні ділянки відігравали роль правопосвідчувальних документів. Протягом 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХІ ст. в Україні при формуванні земельних ділянок земельпорядна документація складалася лише у паперовій формі, а загального електронного реєстру земельних ділянок і прав на них у нашій країні не було. Отже, втрата власником земельної ділянки документа, що засвідчував право власності на неї, призводила до неможливості підтвердження наявності у такої особи права власності на дану земельну ділянку.

Незважаючи на простоту діяння, пов'язаного з втратою зазначеного документа, його юридична кваліфікація, з точки зору забезпечення визнання права власності на земельну ділянку насправді, є досить непростю. Так, з 1 січня 2013 р. почали діяти закони України «Про державний земельний кадастр»³ та «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»⁴, якими передбачено ведення електронних реєстрів земельних ділянок та прав на них. Це, по суті, унеможливило втрату документа, що посвідчує право власності на земельну ділянку, з такими наслідками, як невизнання права власності на земельну ділянку особи, яка втратила документ. Адже за цими законами точне місце розташування земельних ділянок фіксується у Державному земельному кадастрі, а право власності на неї посвідчується записом у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Тому, якщо особа, яка набула право власності на земельну ділянку після 1 січня 2013 р., втратила документ, який видається при державній реєстрації права власності на ділянку (таким документом може бути Свідоцтво про право власності на нерухоме майно або витяг з Державного реєстру прав), то така втрата не тягне практично ніяких негативних юридичних наслідків для такої особи.

Адже в разі втрати такого документа ніхто не зможе оспорити наявності у даної особи права власності на земельну ділянку, оскільки існує відповідний запис у Державному реєстрі речових прав. Така особа просто звернеться до органу, який веде зазначений реєстр, та отримає витяг з Державного реєстру прав або дублікат Свідоцтва про право власності на нерухоме майно.

Також слід відмітити, що в Україні, починаючи з введення у 1992 р. інституту права приватної власності на землю і до 1 січня 2013 р. основним документом, який посвідчував право власності на земельні ділянки, був державний акт на право власності на землю (на земельну ділянку). Ведення реєстрів прав власності чи інших прав на земельні ділянки в той час не передбачалося. А згідно зі ст.ст. 125 і 126 Земельного кодексу України (в редакції, яка була чинною до 2 травня 2009 р.), право власності посвідчувалося лише документом – державним актом. Відповідно втрата власником земельної ділянки державного акта могла призвести і до фактичної втрати ним права власності на земельну ділянку.

Зазначимо, що у 2003 р. в Україні було започатковане складання землевпорядної документації на новостворені земельні ділянки і в електронній формі. Так, 2 липня 2003 р. Державний комітет України по земельних ресурсах (Держкомзем України) видав наказ № 174 «Про затвердження Тимчасового порядку ведення Державного реєстру земель»⁵, який передбачав вчинення записів про державну реєстрацію земельних ділянок у паперовій і електронній формах і фактично виконував функцію державного реєстру прав власності, а згодом й інших прав на земельні ділянки. Тому навіть при втраті державного акту на землю існував електронний запис у Державному реєстрі земель, з якого можна було отримати офіційні відомості про те, хто є власником конкретної земельної ділянки, запис про яку було внесено до Державного реєстру земель. По суті, з моменту запровадження Державного реєстру земель (друга половина 2003 р. – початок 2004 р.) визнання права власності на земельну ділянку у випадку втрати власником документа, що посвідчує це право, втратило «судову перспективу», якщо право власності на земельну ділянку було зареєстроване у цьому реєстрі: адже лише запис у реєстрі слугував офіційним підтвердженням виникнення (та існування) права власності на земельну ділянку у конкретного власника.

Водночас після введення з 1 січня 2013 р. Державного реєстру речових прав на нерухоме майно державні акти на право власності на земельні ділянки, які були видані до 2004 р. і, відповідно, не зареєстровані у Державному реєстрі земель, не втратили свого юридичного значення правопосвідчувальних документів. Відповідно втрата таких державних актів, а також витягів з рішеннях сесій відповідних Рад народних депутатів, які видавалися відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. «Про приватизацію земельних ділянок»⁶, могла спричинити втрату й права власності на відповідні земельні ділянки.

Таким чином, з точки зору юридичних наслідків втрати державних актів як документів, які засвідчують право власності на земельні ділянки, власників земельних ділянок, права власності у яких виникли до 1 січня 2013 р., доцільно поділити на дві групи: 1) особи, які набули право приватної власності на земельну ділянку в період з 15 травня 1992 р. (дата введення у дію Земельного кодексу України в редакції від 13 березня 1992 р., яким введений інститут права приватної власності на землю) по 2003 р., коли розпочалося ведення Державного реєстру земель; 2) особи, які набули право приватної власності на земельні ділянки у період з 2004 р. по 31 грудня 2012 р. Таким чином, в Україні тільки власники земельних ділянок, набутих у приватну власність у період з 15 травня 1992 р. по 2004 р., відомості про які не внесені до Державного реєстру земель, можуть зіткнутися з проблемою захисту права власності на земельні ділянки у зв'язку з втратою правопосвідчувальних документів – державних актів та витягів з рішень сесій відповідних Рад народних депутатів. Причому необхідність захисту прав власності на земельні ділянки у зв'язку з втратою державних актів може виникнути у них аж до внесення відомостей про належні їм земельні ділянки в Державний земельний кадастр та Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, що може відбутися значно пізніше від дати 1 січня 2013 р.

Крім того, при внесенні відомостей про земельні ділянки, набуті у власність до 2004 р., їх власники можуть зіткнутися з невизнанням чи оспоренням належних їм прав власності, оскільки геопросторове розташування таких ділянок визначене без належної точності. Маємо зазначити, що проблема недостатньої точності визначення геопросторового розташування земельних ділянок характеризує саме несформовані земельні ділянки.

Несформовані земельні ділянки – це ділянки, які надавалися в Україні в перші роки земельної реформи (1992–2000 рр.), коли уряд намагався швидко провести приватизацію земель з передачею їх у приватну власність громадян та юридичних осіб. У зв'язку з цим на початку 90-х рр. ХХ століття приймалися правові акти, які були спрямовані на швидку приватизацію земель – передачу земельних ділянок з державної власності у власність приватну. Причому швидкість процесу приватизації земель забезпечувалася зниженням вимог до якості землевпорядних робіт, пов'язаних з уточненням місця розташування та меж земельних ділянок як на місцевості, так і в землевпорядній документації. Так, наприклад, Декретом Кабінету Міністрів України «Про приватизацію земельних ділянок» передбачалося швидка, протягом 1993 р. передача всіх земельних ділянок, які протягом 20–80-х рр. ХХ століття були надані громадянам України у (постійне) користування, в їх приватну власність. Мова йде про мільйони земельних ділянок. Безперечно, наявна в країні кількість землевпорядних організацій не змогла б забезпечити проведення уточнення місця розташування та перевірку ліній проходження меж усіх цих ділянок протягом короткого періоду часу. Тому уряд вирішив провести приватизацію таких ділянок «революційним шляхом» – без проведення зазначених землевпорядних робіт. Відповідно до Декрету, сільські, селищні та міські Ради народних депутатів повинні були

забезпечити передачу протягом 1993 р. громадянам України у приватну власність земельних ділянок, наданих їм для ведення особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування жилого будинку і господарських будівель (присадибна ділянка), садівництва, дачного і гаражного будівництва, у межах норм, установлених Земельним кодексом України (в редакції від 13 березня 1992 р.). При цьому право приватної власності громадян на такі земельні ділянки посвідчувалося витягом з протоколу сесії відповідної Ради народних депутатів, про що робився запис у земельно-кадастрових документах (як правило, у земельно-шнуровій книзі місцевої ради), з наступною видачею державного акта на право приватної власності на землю. Однак, оскільки обов'язкове виготовлення державного акту на право приватної власності на землю не вимагалось, то громадяни не спішили їх отримувати.

Наступний етап приватизації земель в Україні та виникнення права приватної власності на земельні ділянки пов'язаний з розподілом сільськогосподарських угідь колишніх колективних сільськогосподарських підприємств між їх членами з виділенням останнім земельних часток (паїв). З виходом Указу Президента України від 3 грудня 1999 р. «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки»⁷ уряд фактично примусово провів реформування колективних сільськогосподарських підприємств України, які були неефективними, взявши курс на прискорення виділення земельних часток (паїв), які були умовними земельними ділянками, у вигляді реальних земельних ділянок з чітко визначеними місцем розташування та межами. Місцеві органи влади, зокрема, органи земельних ресурсів, виконуючи вказівки уряду щодо прискорення таких робіт, на жаль, не приділяли належної уваги питанням контролю якості виконуваних землепорядних робіт по виділенню земельних часток (паїв) в натурі та оформленню прав власності на земельні ділянки. Відповідно землепорядні організації досить часто виконували такі роботи камерально, тобто, без виходу на місцевість та без прив'язки поворотних точок меж ділянок до пунктів національної геодезичної мережі відповідно до вимог Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність»⁸. Нерідко формування земельних ділянок здійснювалося на основі застарілих картографічних і геодезичних обстежень (карт). Тому мали місце випадки, коли такі земельні ділянки накладалися одна на одну, розташовувалися на залісненій місцевості, «заходили» у воду, на дороги тощо.

У наступні роки уряд намагався забезпечити надання земельних ділянок у власність громадян та юридичних осіб з виконанням вищої якості землепорядних робіт, особливо у випадках відведення нових ділянок із земель державної (комунальної) власності. Проте досягнення належної якості робіт з формування земельних ділянок без створення повної бази даних про всі землі в межах країни – державного земельного кадастру – є проблематичним. Тому навіть після введення 1 січня 2013 р. в дію Закону «Про державний земельний кадастр» в Україні ще тривалий час існуватимуть земельні ділянки, сформовані без дотримання вимог щодо належної якості землепорядних робіт. Це означає, що при внесенні відомостей про такі ділянки до Державного земельного кадастру їх доведеться коригувати: уточнювати площу, лінії проходження меж тощо. Отже, права власників таких ділянок не можна визнати такими, що повністю гарантуються державою та визнаватися учасниками земельних відносин.

Цілком очевидно, що в результаті неякісного проведення землепорядних робіт, пов'язаних з виділенням земельних ділянок та передачею їх у приватну власність та користування, у багатьох власників земельних ділянок та їх користувачів виникне проблема повторного визначення ліній проходження меж, а відповідно і площі таких земельних ділянок та їх місця розташування. По суті багатьом із таких власників земельних ділянок доведеться постати перед дилемою: або переоформити право власності на земельну ділянку меншого (можливо, й мізерного) розміру чи іншої конфігурації, або ж вимагати у суді визнання за ними права на земельну ділянку у розмірах, зазначених у документах, що посвідчують право власності на землю, та відповідно до плану такої ділянки, який міститься у державному акті на право власності на земельну ділянку. На наш погляд, саме для захисту права власності на земельні ділянки їх власники мають скористатися позовами про визнання права власності на земельну ділянку, якщо це право оспорюватиметься або не визнаватиметься власником (користувачем) сусідньої (суміжної) земельної ділянки або ж відповідним органом влади.

Так, вже на початку 2013 р. у суди України були подані перші позови про невизнання права власності на земельні ділянки, які накладаються на земельні ділянки інших власників чи користувачів. Зокрема, Васильківським міськрайонним судом Київської області розглядається цивільна справа за позовом в. о. Васильківського міськрайонного прокурора Київської області в інтересах держави в особі Державного підприємства «Дослідне сільськогосподарське виробництво Інституту фізіології рослин і генетики НАН України» (далі – державне підприємство) та Державної інспекції сільського господарства в Київській області до Глевахівської селищної ради, Товариства з обмеженою відповідальністю «Астра-Земля», громадян України Ю., С. та З. про визнання незаконним та скасування рішення Глевахівської селищної ради, визнання недійсними державних актів на право власності на земельні ділянки і скасування їх державної реєстрації, визнання права постійного користування на земельні ділянки. Натомість громадяни Ю., С. та З. та ТОВ «Астра-Земля» звернулися до суду з зустрічним позовом про визнання права власності та відхилення позову прокурора. Суть даної судової справи така. У 2001 р. на замовлення зазначеного державного підприємства, якому Глевахівська селищна рада мала намір надати земельну ділянку в постійне користування, був виготовлений проект землеустрою щодо відведення зазначеної ділянки. Однак, місце розташування ділянки на місцевості було позначене не у державній, а в умовній системі координат (в Україні така практика була дуже поширеною у 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.), яку в майбутньому потрібно було перевести у дер-

жавну систему координат. У 2010 р. ця ж Глевахівська селищна рада передала громадянам Ю., С. та З. у приватну власність три земельні ділянки, відомості про які внесені до бази даних Автоматизованої системи Державного земельного кадастру (Державного реєстру земель) та присвоєні кадастрові номери. Після цього державне підприємство ініціювало внесення наданої йому у 2001 р. земельної ділянки до бази даних Автоматизованої системи Державного земельного кадастру з переведенням координат цієї ділянки з умовної у державну систему. Внаслідок цього з'ясувалося, що земельна ділянка зазначеного державного підприємства накладається на земельні ділянки, що були надані у власність громадянам Ю., С. та З. До того ж Глевахівська селищна рада надала письмову довідку про те, що земельна територія, за рахунок якої три земельні ділянки були передані у власність громадянам Ю., С. та З., не була надана державному підприємству, а перебувала у складі земель запасу. Зазначений судовий спір на момент написання цієї роботи ще не був вирішений⁹.

Однак, аналіз матеріалів даного судового спору дає підстави для висновку про те, що набуті у 2010 р. права власності на землю громадянами України Ю., С. та З. оспороюються іншими особами і можуть бути захищені шляхом визнання їх у суді. На нашу думку, оспорення права власності на земельну ділянку слід розглядати як невизнання наявності права приватної власності на земельну ділянку в особи, яка вважає себе власником земельної ділянки, іншою особою, яка заявляє про належність їй цієї ділянки чи її частини на праві власності чи іншому праві. Отже, учасниками правовідносин щодо оспорення права приватної власності на земельну ділянку завжди є визначене коло осіб. А учасниками правовідносин щодо невизнання права приватної власності на земельну ділянку в особи, яка вважає себе власником земельної ділянки, можуть бути органи влади та інші особи, які не заявляють про належність їм земельної ділянки на певному праві, однак вимагають визнання належності цієї ж земельної ділянки іншій особі, яка не є учасником спору.

Таким чином, вищевикладене дає підстави для прогнозу про те, що в найближчі кілька років у зв'язку зі здійсненням земельно-реєстраційної реформи норми інституту визнання права власності на земельні ділянки активно використовуватимуться для цивільного захисту набутих прав власності на земельні ділянки їх власниками, судами та іншими органами влади України.

¹ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

² Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.

³ Закон України «Про державний земельний кадастр» від 7 липня 2011 № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 8. – Ст. 61.

⁴ Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 1 липня 2004 № 1952-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

⁵ Наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 2 липня 2003 р. № 174 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 31. – Ст. 231.

⁶ Декрет Кабінету Міністрів України «Про приватизацію земельних ділянок» від 26 грудня 1992 р. № 15-92 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 10. – Ст. 79.

⁷ Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 3 грудня 1999 р. № 1529/99 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 49. – Ст. 11.

⁸ Офіційний вісник України. – 1999. – № 3. – Ст. 91.

⁹ Судова справа взята з поточного архіву Васильківського міськрайонного суду Київської області.

Резюме

Кулинич О. П. Деякі питання визнання права приватної власності на земельні ділянки в Україні в умовах земельно-реєстраційної реформи.

Досліджуються особливості застосування інституту визнання права власності на земельні ділянки в Україні в умовах формування електронних реєстрів нерухомості. Виявлено, що протягом останніх 20 років земельні ділянки надавалися з різним ступенем точності і при внесенні відомостей про них в електронні реєстри мають місце випадки накладення земельних ділянок. Формулюється висновок, що у зв'язку з накладенням земельних ділянок їх власники стикатимуться з оспоренням та невизнанням набутих прав на такі ділянки. Тому застосування норм цивільного права щодо визнання прав власності на земельні ділянки як засобу їх захисту набуває особливої актуальності.

Ключові слова: земельні ділянки, право приватної власності, цивільно-правовий захист, визнання права приватної власності.

Резюме

Кулинич О. П. Некоторые вопросы признания права частной собственности земельные участки в Украине в условиях земельно-регистрационной реформы.

Исследуются особенности применения института права собственности на земельные участки в Украине в условиях формирования электронных реестров недвижимости. Установлено, что в течение последних 20 лет земельные участки предоставлялись с разной степенью точности, и при внесении сведений о них в электронные реестры имеют место случаи наложения земельных участков. Формулируется вывод, что в связи с наложением земельных участков их собственники сталкиваются с оспариванием и непризнанием приобретенных прав на такие участки. Поэтому применение норм гражданского права о признании прав собственности на земельные участки как средства их защиты приобретает особое значение.

Ключевые слова: земельные участки, право частной собственности, гражданско-правовая защита, признание права частной собственности.

Summary

Kulynych O. Some aspects of recognition of private ownership right to land plots in Ukraine under condition of land-registration reform.

The features of the institute for recognition of private ownership rights to land under condition of formation of electronic registers in Ukraine are being investigated. It is proved that during last 20 years land plots were allocated with different level of accuracy, and inserting information about them into electronic registers of real estate shows their overlapping. The conclusion is made that due to overlapping of land plots their owners will face with contests and disclaims of their ownership rights to land. That is why usage of civil law's norms for recognition of private ownership rights to land is expected to be very actual.

Key words: land plots, private ownership rights to land, legal protection, recognition of private ownership rights.

Отримано 6.06.2013

УДК 349.6

М. Л. МУРАВСЬКА

Марія Леонідівна Муравська, аспірант Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ПОНЯТТЯ ШТУЧНОГО ВОДНОГО ОБ'ЄКТУ ЯК ОБ'ЄКТУ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Досконале поняття правової категорії є основою для створення прозорих суспільних, економічних, екологічних та правових відносин. Водний об'єкт, як базова категорія водного права, є основним об'єктом при регулюванні відносин водокористування та водоохоронних відносин¹. А антропогенна природа робить його об'єктом ще й правових відносин, які супроводжують процес створення, що має стати передумовою для визначення природних та юридичних ознак штучного водного об'єкту в рамках єдиного поняття.

Останнім часом зміст поняття водного об'єкту, а особливо штучного, не був предметом досліджень в юридичній літературі. Проте, аналіз визначень водного об'єкту, наведених в українських нормативно-правових актах, був проведений Н. Р. Кобецькою. Для формулювання поняття нами були використані міжнародні нормативно-правові акти, правові акти України, країн пострадянського простору та країн найближчого зарубіжжя.

Метою статті є формулювання поняття штучного водного об'єкту, яке дозволить сприймати його як правову категорію.

Визначення «штучного водного об'єкту» не наведене в жодному нормативно-правовому чи доктринальному джерелі. Проте, можна зустріти поняття «водного об'єкту», а підкреслення штучної природи походження, тобто зробленого рукою людини² або людиною за допомогою допоміжних засобів, встановлюється з контексту.

Звичайно, Водний кодекс України³ (далі – ВКУ) є основним джерелом понять елементів природи, які, будучи залученими у правові відносини, стають об'єктом водного права. Але не всі наведені в ньому визначення надають змогу охарактеризувати природні компоненти як правові категорії.

Згідно зі ст. 1 Водного кодексу України «водний об'єкт» – це природний або штучно створений елемент довкілля, в якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт). Стаття 3 ВКУ надає перелік штучних водних об'єктів, до яких відносяться водосховища, ставки, канали. Таким чином, можна сформулювати поняття безпосередньо «штучного водного об'єкту» – це штучно створений елемент довкілля, в якому зосереджуються води (водосховище, ставок, канал). Зазначене визначення не в повній мірі відображає всі суттєві природні ознаки водних об'єктів та має скоріше відсильний характер. Тобто для правильної ідентифікації штучного водного об'єкту на практиці, необхідно мати характеристики його видів. Єдине, на що вказує таке поняття, це штучна природа водного об'єкту та зосередження в ньому води. Не підкреслюється ні природа походження води, а ні її зв'язок із іншими природними елементами. До того ж відсутні юридичної ознаки, що є найважливішим при наданні визначення будь-якому елементу ландшафту як правовій категорії⁴. На думку Н. Р. Кобецької, поняття водного об'єкту, наведене в ст. 1 ВКУ, не відображає всіх його характеристик, але «абсолютно зрозуміло, що, наприклад, калюжа не визнається законодавцем водним об'єктом»⁵. Не можемо погодитись із таким підходом до формулювання поняття правової категорії. На наш погляд, саме відображення всіх найсуттєвіших ознак надасть змогу відокремити певний об'єкт від інших, уникнути майбутніх непорозумінь та двоякого тлумачення норм нормативно-правових актів під час застосування їх на практиці. Поняття «штучного водного об'єкту», наведене в ст. 1 ВКУ, потребує коригування.

Крім ВКУ поняття «водного об'єкту» містять такі українські законодавчі та літературні джерела: Великий тлумачний словник сучасної української мови під ред. В. Т. Бусел⁶, п. 4.10 ДСТУ 3517-97⁷, п. 4 ДСТУ 3041-95⁸ та п. 1.3 «Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із зворотними водами»⁹.